

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 45

April 2005

ISSN 1103-4165

Elin Wägner-dagen 2005

Välkomna till Bygdegården i Berg lördagen den 21 maj. Vi börjar kl.13 med årsmöte.

Kl.14 får vi möta författaren Eva Adolfsson, som berättar om sin nya roman "Förvandling", där huvudpersonen – i likhet med Elin Wägner – i dialog med mannen försöker utveckla sin egenart som kvinna.

Kaffeservering, öppet hus på Lilla Björka och – om intresse finns – gemensam måltid på Lilla Björka på kvällen.

Anmäl intresse för måltid till Marianne senast 10 maj. Kostnad ca 100 kr. Tel.08 30 69 07.

Dagordning för årsmötet:

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet
2. Val av två protokolljusterare tillika rösträknare
3. Fråga om årsmötets behöriga utlysande
4. Styrelsens verksamhetsberättelse
5. Styrelsens ekonomiska berättelse samt revisorernas berättelse
6. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
7. Fastställande av medlemsavgiften för nästkommande år
8. Val av ordförande för nästa verksamhetsår
9. Val av övriga styrelseledamöter
10. Val av två revisorer jämte två suppleanter
11. Val av valberedning
12. Information om Lilla Björka
13. Övriga frågor

Julkupp till debattörer

I programmet Bokbussen på tv i december viftade Göran Everdahl med Elin Wägners *Pennskaftet* i den nya fina akademiutgåvan och rekommenderade den som julkupp till alla debattörer "för att huvudpersonen, Pennskaftet, som har de bästa replikerna, har en så sjsyst stil utan klacksparkar eller mobbningstendenser".

Elin Wägner omnämndes också i KOBRA på tv före jul när *Kristofer Lundström* talade om den engelska serien "The Office" och nämnde författare som tidigt skrivit om kontorsvärlden, t.ex. Strindberg och Wägner.

Bägaren & Svärdet

Fest var det på Stadsteatern i Stockholm den 7 mars då den svenska översättningen av Riane Eislers bok *The Chalice & The Blade* firades med fullsatt salong och fina artister. Boken kom ut på engelska redan 1987. *Riane Eisler* avslöjar kvinnornas dolda historia och förespråkar ett annat och kanske kvinnligare sätt att förhålla sig till livet – i jämlikt partnerskap med människor och natur – snarare än genom mäns ofta hierarkiska och våldsbenägna strukturer. Översättaren *Gunilla Winberg*, som tog initiativ till festföreställningen, menar att Rianes tankar påminner om Elin Wägners, som också citeras på inbjudan. *Bägaren & Svärdet* kan beställas direkt från förlaget, Friare Liv, via deras hemsida www.nonviolentcommunication.se

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.dels.nu/elinwagner

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mengeswartz@bahnhof.se)

08-306907

Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@hum.vxu.se)

0470-775557

Bang på scen

På en liten teater på Söder i Stockholm har vi under vintern fått möta Barbro Alving i skådespelerskan Anita Wallins gestalt. En historia om krig, kärlek och karriär. En monolog om vilja, ställningstagande och livsmod, framklippt ur texter av Bang. Elin skymtar fram i en av replikerna, det var ju hos henne på Lilla Björka som Bang fann en fristad när hon väntade sin dotter Ruffa. Vi hoppas på turné med pjäsen så att fler kan få se den!

Brf Marmorn

En förfrågan kom från vice ordf. i HSB:s bostadsrättsförening Marmorn på Södermalm i Stockholm:

”Brf Marmorn byggdes på 1930 –talet och var då ett av HSB:s flaggskepp vad gäller funkis och modernitet. Vi har upptäckta att Elin Wägner bodde i husen när de var helt nybyggda, hennes namnteckning finns på listan över teckningen av de nya lägenheterna (mars-32) samt en artikel i *Vår Bostad* (nr 7-8 –33), som hon skrivit med utgångspunkt från att hon då flyttat till Brf Marmorn med adress Lundagatan 36, uppg 7 (idag Lundagatan 36F). Lägenheten var en etta på 29,5 kvm. Många av lägenheterna i Marmorn har en storslagen utsikt över Riddarfjärden och innerstan men Elins lägenhet låg in mot gården. Men i övrigt saknar vi uppgifter (våra egna arkiv har delvis brunnit upp). Har ni uppgifter om EW:s boende i vår förening?”

Det finns ingen uppgift om detta i biografen av Isaksson och Linder så frågan hänvisades till vår ”expert” *Helena Forsås-Scott*, som heller inte kände till att Elin bott på Lundagatan:

”Jag har konstaterat att hon på ett kort skickat från Stockholm 21 nov 1936 angav en adress på ett hotell. Det skulle kunna tyda på att hon då inte hade kvar lägenheten, Det är tänkbart att hon skaffade lägenheten framför allt med tanke på sitt arbete på *Tidevarvet*. Tidningen upphörde med utgången av 1936, så kanske flyttade Elin Wägner från Marmorn någon gång under sommaren/hösten det året. Elin Wägner skrev entusiastiskt om Stockholmsutställningen 1930 och det är ju tänkbart att hennes intryck därifrån var ett av skälen till att hon valde just Marmorn.”

Hör av dig om du har ytterligare information!

Elisabet Hermodssons krönikor

Vi som inte har kunnat följa Elisabet Hermodssons krönikor i UNT (Uppsala Nya Tidning) kan nu ta del av dessa i den i höstas utkomna samlingen krönikor i urval från 1998-2003 som bär titeln *Hemvist för mitt dubbeljag*. Det är en vacker bok med Elisabet Hermodssons egna teckningar och bilddikter som illustrationer. I stil och format påminner boken om den 1990 utkomna boken *Dimstråk*. Det är mångsidigheten i språkets utformning, den poetiska stilen som vävs in i episka och essäistiska berättarformer.

Vi får ta del av Elisabet Hermodssons varma humor och självironi men också av hennes egensinniga skarpt kritiska blick och djupa engagemang i det vardagliga livet både i Uppsala som är hennes hemvist på vintern och på Fårö som är hemvisten under sommarmånaderna. Det är här jag tror dubbeljaget föds, i språkets olika identiteter. I den erfarenheten föds också den poetiska lystern men också de halsbrytande nya ordformerna eller ordkombinationerna. En humoristisk lek med orden. Ordens betydelse, ordens rytm och ordens smak – att vända på dem och betrakta dem ur olika synvinkel.

Synvända är ett ord som Elisabet Hermodsson mejslat till och som hon förklarar med att vända syn. Här utkristalliserar sig egentligen hela Hermodssons filosofi. Helheten som möter oss i det lilla. I detta lilla ord synvända öppnar sig ett helt paradigmskifte. Ordets makt att kunna förändra/vända tänkandet så att ett helt filosofiskt paradigmskifte skulle kunna uppstå. Detta är så karakteristiskt i Hermodssons filosofi. Delarna är mindre än helheten men ändå – att se sammanhangen är att gå ända in på med hela sitt jag inkopplat – förnuft, känsla – hela sitt medskapande jag i dialog med universum.

Elisabet Hermodsson skriver om sina möten med människor och natur. Oavsett om det är människor på gatan i Uppsala, utgångsfåren på Fårö eller nära och kära litterära föregångare som Emilia Fogelklou, Elin Wägner och Flory Gate, Alf Ahlberg eller den finlandssvenske filosofen Artos Wirtanen, så är skildringarna fulla av generositet, lyhördhet, ödmjukhet och inkännande. Hon skriver om deras klokhet och de ideér som inspirerat Hermodsson till tankegångar som växt fram under hennes konst- och författarskap.

Elisabet Hermodssons Gotlandsskildringar tycker jag är överlägsna. Det känns att det är här hennes själs rötter finns förankrade. I Elisabet Hermodssons senaste diktsamling *Moln steg* från 1994 möter hon ju också Hölderlin som stiger fram ur raukarnas formationer. Kanske denna Hölderlin som kom från Elisabet Hermodssons mors hemtrakter i tyska Schwaben knyter ihop alla de språkens identiteter som hon är en del av. Gotland tror jag är den hemvist som får Hermodsson att kunna sträcka ut och famna in, att nå höjderna och se ner i djupen. Här hittar hon sig själv och världen.

Oavsett om Elisabet Hermodsson sitter i Uppsala eller befinner sig på Fårö så tränger sig världen på och vi kan även i dessa krönikor ana den civilisationskritik som Hermodsson så ihärdigt formulerat ända sedan tidigt 60-tal. I denna civilisationskritik är kritiken av patriarkatet den i grund och botten starkaste. I den sista utvalda krönikan "Jungfrufödelse och Adams dröm" skriver hon: "Från patriarkatet har ingen kvinnörelse ännu befriat mänskligheten. Från att ha formulerats av kyrkans patriarker fortsätter patriarkatet nu i vetenskapens försåtligare banor, kamouflerat som jämställdhetssträvan." Citatet syftar på en artikel i *Dagens forskning* 1/2003. Artikelförfattaren redogör för en konferens i USA där deltagarna välkomnade experiment med konstgjorda livmodrar. Artikelförfattaren ser det som ett sätt att befria kvinnan och skapa jämlikhet.

Upprördheten och vreden är inte att ta miste på när Elisabet Hermodsson kommer in på denna patriarkala vetenskapssyn: "Jag skulle vilja utbrista med Elin Wägner: Vad tänker du mänsklighet?!"

Boken kan beställas genom förlaget Uppsala Publishing House eller Books-on-Demand Visby, e-post: info@books-on-demand.com.

Inger Björklund

Sällskapa med Elisabet?

Vi är flera som har tankar om att starta ett litet sällskap omkring Elisabet Hermodsson. Hennes mångsidighet som konstnär, poet, viskompositör, prosaist, essäist och sångerska gör hennes vänkrets och beundrarskara bred. Kontakta: Inger Björklund, inger.bjorklund@kb.se
Tel: (arb) 463 4058

Smultronudden

En snöig vinterdag tog jag bilen och körde mot Norrtälje för att träffa *Devy Wägner*, som bor i en liten stuga i ett område nära havet – Smultronudden. Devy var gift med Elins fosterson Harald Giovanni (död 1975), och har rättigheterna till Elin Wägners verk, rättigheter som hon generöst överlät åt Sällskapet, t.ex. vid omtryckningen av *Väckarklocka*.

Devy föddes 1918 i Älmeboda och träffade Vanni på hotellet i Växjö där det var dans. Vanni var civilingenjör, lång och stilig, de förälskade sig och bröllopet firades i Stockholm med lunch på Sturehof. Devy hade utbildat sig i materiallära för konfektion, gjorde mönster och ritade och sydde modeller. Hon berättar att hon en gång fick handspunnet garn av Elin Wägner, som frågade om hon ville åta sig att sticka en kofta. Veckan efter körde Devy ner till Lilla Björka och lämnade koftan. Elin blev förvånad för att det gick så fort, men Devy sa: "Måste skynda mig på innan garnet tog slut!" "Det var enda gången jag hörde Elin skratta!", sa Devy, "men jag tror hon trivdes med mig. Vi brukade sitta i vilstolarna på verandan och läsa eller promenera till sjöarna. Det var trevligt på kvällarna när vi satt vid den öppna spisen."

"Lilla Björka är ett vackert hus, tycker Devy som särskilt kommer ihåg silvertaket i vardagsrummet med sina mörka väggar och en stor byrå vid fönstret. Av trädgården kommer hon mest ihåg rabatten med julrosor. Hon menar att Elin inte var särskilt intresserad av heminredning, hon reste mycket och på vintern bodde hon ofta hos Flory Gate. / MES

Den betydelsefulla vänskapen...

Margareta Stål, lärare och forskare i journalistik på Göteborgs universitet disputerade 2002 med en avhandling om Ester Blenda Nordström. Hennes nya forskningsprojekt handlar om Elin Wägners journalistik och hennes mentorskap för yngre, kvinnliga journalister. Hon skriver i en krönika i *Genus* 3-4/04 om den betydelsefulla vänskapen. Bergsluft har fått tillåtelse att saxa några rader:

"Vänskapen mellan kvinnor betyder och har betytt mycket för kvinnors möjligheter att

utvecklas och ta plats i offentligheten. Inom journalistiken till exempel bildade kvinnorna redan tidigt på 1900-talet nätverk, som både var vänskapskotterier och yrkesorienterade intresseföreningar. Mest uppmärksammad har den så kallade Ligan blivit. Den bildades av en grupp kvinnliga journalister i Stockholm med Elin Wägner som central gestalt. Genom sin nyckelposition som både berömd författarinna och inflytelserik journalist i Dagens Nyheter och Idun befann hon sig i en maktposition. Den använde hon bland annat som mentor och inspiratör för unga kvinnor, som ville komma fram inom det mansdominerade yrket. Samtidigt utvecklades flera livslånga vänskapsrelationer mellan Elin Wägner och de unga pennskaften. Även de övriga medlemmarna i Ligan förblev ofta nära vänner livet ut.”

Genus är gratis och kommer ut 4 gånger per år. Prenumerationer 031-773 56 00.
www.genus.gu.se

Årets Elin Wägner-stipendium

på 5000 kr delades ut vid Växjö universitets högtidsdag den 11 feb. till Linda Steneros, nybliven gymnasielärare i Värnamo. Stipendiekommittén (Helena Forsås-Scott, Stefan Edman och Margareta Strömstedt) fastnade för Lindas uppsats i historia: ”... under det att mannen inte har något annat behov än ett sofflock i vilket kyffe som helst. Hur föreställningar om manligt och kvinnligt kom att påverka den befolkningspolitiska utredningen och debatten om införandet av det allmänna barnbidraget under 1930–40-talen”. Kommittén skriver i sin motivering bl.a. att uppsatsen förtjänar beröm, därför att den knyter nära an till föreställningar som var väsentliga för Elin Wägner. Dessutom är den teoretiskt intressant och väl underbyggd av ett givande empiriskt material.

Till vårt arkiv av uppsatser

har vi fått Martin Gibes C-uppsats i litteraturvetenskap ”I riktning mot utopin – en studie av Elin Wägners *Spinnarskan*”. Uppsatsen är skriven vid Lunds universitet 2004. Känner du till någon uppsats med anknytning till Elin Wägner och hennes verk, så tipsa författaren om att vi gärna vill ha en kopia till vårt arkiv!

Välkommen till Lilla Björka

I sommar håller vi som vanligt Lilla Björka öppet under juli månad, dagligen kl.12–18 (måndagar stängt). Dessutom visas Lilla Björka kl. 14–17 följande söndagar: 19/6, 26/6, 7/8, 14/8.

Den 2 juli kl.12 är det vernissage för sommarens utställning, ett urval av Eddie Figges produktion. Lilla Björka har med glädje tagit emot erbjudandet att låna ett antal tavlor från Rasjösamlingen på VIDA Museum på Öland. Eddie Figge (1904-2003), vars konst visades vid en stor retrospektiv utställning på Liljevalchs 2003, hör till 1900-talets intressantaste kvinnliga konstnärer. Tidigt gick hon sina egna vägar och blev en av introduktörerna till det s.k. informella måleriet.

Under veckoslutet den 8–10 juli kommer Veronica Wägner att vara på Lilla Björka och visa några av sina finaste pelargoner. Hon finns till hands och svarar på frågor om sina skyddslingar, som hon så kärleksfullt beskrivit i boken *Ålskade pelargoner – en samlares anteckningar*. Vi hoppas på många besökare på Lilla Björka i sommar!

Nya medlemmar

Elisabeth Anér, Solna; Lena Wierup Åhus; Elsa-Maria Norin, Umeå; Gunilla Liljeström, Tranås; Birgit Faust, Österbymo; Anita Lilja Stenholm, Västerås; Ann-Marie Petersson, Örebro; Lisbet Scheutz, Stockholm; Elsa-Britt Kronstad, Avesta; Ann-Kristin Jonäng, Bollnäs; Kerstin Fagerström, Örebro; Maja Malmgren, Fjugesta; A Grevesmuhl, Stockholm; Anna Maria Ursing, Lund; Maria Spång, Löttorp, Inger Wistedt, Åkersberga.

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i augusti tillsammans med inbjudan till Elin Wägner-dagarna på St. Sigfrids folkhögskola 24-25 september.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 1 augusti